

Bokomtale: Utfordrende om krimmigrasjon

Krimmigrasjon? Den nye kontrollen av de fremmede. Nicolay B. Johansen, Thomas Ugelvik, Katja Franko Aas (red.).

Bokomtalen er basert på innledning holdt ved bokens lansering på Litteraturhuset i Oslo 23. august 2013.

Av Morten Holmboe¹

«Denne boka handler om hvordan to tidligere atskilte statlige kontrollsfærer - utlendingskontrollen og kriminalitetskontrollen - påvirker hverandre, siver over i hverandre og legger premisser for hverandre. I «krimmigrasjonens tidsalder» blir grensekontrollen mer og mer politiaktig, mens justisfeltet i bred forstand preges av at utlendingskontroll flyttes inn mot sentrum av virksomheten. Kriminalitet, straff, migrasjon og statsborgerskap har blitt størrelser som hører naturlig sammen.»²

Ved markeringen av 50-årsjubileet for norsk kriminologi deltok to av bokens redaktører med foredrag. Begge fremhevet at reglene var i ferd med å bli annerledes for utlendinger enn for andre (Aas, 2006; Johansen, 2006, s. 23). Den foreliggende boken kan ses som et svar på deres utfordringer den gangen, og det er det grunn til å være glad for.

Jeg er blitt bedt om å gi noen juridiske kommentarer, siden det nå engang er mitt fag. Men la meg først understreke at jeg synes det mest spennende med boken er at den samler bidrag fra fagfolk på mange forskjellige områder. Også for jurister er det viktig – og lærerikt – å løfte blikket og se på virkeligheten slik den faktisk er, og mange av innleggene gir ny innsikt – selv om det på sett og vis er en ubehagelig innsikt. (Jf. også for eksempel Brodin, 2011; Kjellberg, 2013; Kriznik, 2013; Sandnes, 2013). Jeg skulle gjerne kommentert hvert eneste kapittel, men jeg må velge meg ut noen.³

La meg først nevne at det klare utgangspunkt ved straffutmåling er at den domfeltes statsborgerforhold ikke har vekt i seg selv. I en sak fra 2010, som også mine kolleger Gundhus og Egge nevner, hadde lagmannsretten lagt vekt på at en narkotikaselger var asylsøker, og at allmennpreventive grunner tilsa at straffen da måtte skjerpes. Høyesterett var

¹ Seniorrådgiver ved Politihøgskolen, Forskningsavdelingen. Tatt opp ved Phd-programmet, Institutt for offentlig rett ved Universitetet i Oslo siden 2011. – Kommentaren er publisert på <http://www.jus.uio.no/ikrs/tjenester/kunnskap/kriminalpolitikk/aktuelt/noen-kommentarer-ved-en-boklansering.html>

² Fra forlagets presentasjon av boken. <http://www.universitetsforlaget.no/nettbutikk/den-nye-kontrollen-av-de-fremmede.html>

³ Bidragsyterne er Bente Puntervold Bø, Marit Egge, Katrine Fangen, Helene I. Gundhus, Nicolay B. Johansen, Knut Kjeldstadli, Halvard Andreassen Kjærre, Sigmund B. Mohn, May-Len Skilbrei, Annika Suominen, Karl Harald Søvig, Synnøve Ugelvik, Thomas Ugelvik, Vigdis Vevstad og Katja Franko Aas. For en innholdsfortegnelse, se nettsiden referert i noten ovenfor. Rammen for innledningen var ti minutter, og det var mange kapitler i boken som ikke kunne behandles. To av forfatterne (Skilbrei og Vevstad) redegjorde selv for sine kapitler, og det var derfor lite naturlig å gå nærmere inn på dem.

ikke enig i dette, og fremholdt at hver domfelt skulle behandles individuelt.⁴ I to saker fra 2012 tok Høyesterett stilling til straffenivået for såkalte «mobile vinningskriminelle». I den ene saken skjerpet Høyesterett straffen utover aktors påstand, og la en viss vekt på at det ble vanskeligere å etterforske sakene når gjerningspersonene forsvant fort ut av landet.⁵ – Det er likevel ikke i seg selv holdepunkter for at gjerningspersonenes statsborgerskap hadde betydning. De samme hensyn måtte gjelde dersom norske statsborgere drev en tilsvarende virksomhet der det var innlagt i rettetplanen at de raskt skulle forsvinne ut av landet.

I den andre saken la Høyesterett til grunn at allmennpreventive hensyn tilsa streng straff for mobil vinningskriminalitet, men understreket at det måtte foretas en konkret vurdering av den samlede kriminelle virksomhet og av den enkelte tiltaltes rolle.⁶ – Jeg er klar over at lov i bok kan være annerledes enn lov i bruk, ikke minst overfor minoriteter (Shannon & Törnqvist, 2008), men med Høyesteretts sentrale rolle i norsk strafferett er det grunn til å fremheve disse avgjørelsene som også er retningsgivende for påtalemyndigheten og de underordnede domstolene.

La meg likevel etter denne selvrosen på vegne av juriststanden nevne en underlig konsekvens av behovet for oppgradering av politiets datasystemer: Vi har fått en ny straffelov, men den kan ikke tre i kraft på lenge ennå. Dagens regel om straff for uaktsom legemsbeskadigelse (straffeloven § 237) vil ikke bli videreført i den nye loven fordi man mente at det ikke var behov for en slik regel (Holmboe, 2011). Det er verd å merke seg at utlendingsloven § 67 har som ett grunnlag for utvisning at utlending med midlertidig oppholdstillatelse er dømt for overtredelse av straffeloven § 237. Det er fire år siden Stortinget prinsipielt bestemte at straffebudet ikke skulle videreføres, men det hindrer ikke at en utlending fortsatt kan utvises for å ha brutt bestemmelsen (Holmboe, 2013).

1 Redaktørenes innledning

Redaktørene tar opp at «den farlige «kriminelle innvandrere» er en sentral kulturell figur i både det politiske liv og i dagligdagse samtaler» (s. 16). Deretter diskuterer de begrepet «kriminalitet», og om en del utlendingsrettslige lovbrudd «er» kriminalitet. Slik jeg ser det, er det en lite klargjørende språkbruk. Som kjent kan debatten om hvordan kriminalitet skal defineres, i seg selv ikke anses avsluttet (Zedner, 2004). Diskusjonen i det kriminologiske miljø om hvorvidt kriminalitet «finnes», er velkjent (Christie, 2004a, 2004b; Olaussen, 2004b, 2004a; Høigård, 2006; Grøvdal, 2010; Ingvaldsen, 2010). Jeg skal ikke skifte sol og vind mellom kloke folk her, men nevner at for en diskusjon av hva som bør være straffbart i et samfunn, kan det bli en omvei å stille opp kriminalitetsbegrepet og deretter bruke det som argument for eller mot at forholdet skal være straffbart.

⁴ Rt. 2010 s. 449.

⁵ Rt. 2012 s. 709 avsnitt 21.

⁶ Rt. 2012 s. 705 avsnitt 22: «Jeg finner imidlertid grunn til å understreke at karakteristikken «mobil vinningskriminalitet» omfatter saker av forskjellig art, omfang og alvorlighetsgrad. Den enkeltes deltakelse i virksomheten kan også være høyst varierende. Ved straffutmålingen må det derfor foretas en konkret vurdering av den samlede kriminelle virksomhet. De handlinger den enkelte er dømt for, vil dessuten sette klare grenser for hvilken straff vedkommende kan idømmes.»

Det er fristende å nevne Alf Ross' gamle artikkel «Tû-tû» om rettslige begreper som koblingsord: Ord som «rettighet», «eiendomsrett», «straffansvar» osv. er ikke mer enn korte navn på en rekke forskjellige rettslige beføyelser (Ross, 1951; 1969, s. 265). Når man i en rettspolitisk sammenheng diskuterer om en bestemt atferd «er» kriminalitet, er det nærliggende å se det som et spørsmål om det er rimelig grunn til å straffbelegge eller straffeforfølge forholdet. Det er et normativt spørsmål, ikke et deskriptivt. I visse tilfeller kan man selvsagt bruke koblingsordet for å beskrive en aktivitet: «Når forhold A, som ikke er straffbart, ligner på forhold B, som er straffbart, burde også A bli oppfattet som kriminalitet (eller heller ikke B bli ansett som kriminalitet)». Etter mitt syn er det likevel normalt lite vunnet ved å gå omveien om ordet «kriminalitet» for å diskutere slike spørsmål.

Dette minner litt om diskusjonen om man skal innføre et generelt krav om «samtykke» til seksuell omgang. Som Petter Asp (2010) har påpekt, må man først definere hva som kan aksepteres som et rettslig relevant samtykke. Den deskriptive ordbruken skjuler altså en normativ diskusjon.

I et moderne samfunn er det mange handlinger som er straffsanksjonert uten at man i dagligtale vil omtale det som «kriminalitet». Det løser imidlertid ikke spørsmålet om hva som bør være straffbart. Om utlendingers urettmessige bruk av legitimasjonspapirer og lignende for å komme til Norge, bør være straffbart, kan ikke avgjøres ved å stille opp begrepet «kriminalitet» og spørre om handlingene passer inn i dette begrepet.

Når det er sagt, er det et viktig poeng – som er tydelig fremholdt i Vigdis Vevstads kapittel – at det for en asylsøker kan være vanskelig å komme seg til Norge for å søke asyl uten å bryte ett eller flere straffebud. Dette er også presisert i riksadvokatens retningslinjer av 2008, der det er redegjort for at påtalemyndigheten i slike tilfeller ikke skal forfølge forholdet strafferettslig (Riksadvokaten, 2008).⁷ Det er imidlertid et vilkår at utlendingen kan anses som flyktning (Rt. 1995 s. 1218).

Redaktørene fremhever at politiet «i stadig større grad samarbeider med utlendingsmyndigheter for å skape orden og håndtere sosiale problemer», noe de ikke synes å være så begeistret for (s. 20). Nå har det lenge vært politiets oppgave å hjelpe andre offentlige myndigheter, ikke bare utlendingsmyndighetene.⁸ Det er en tiltagende tendens til at forvaltningsorganer får sanksjonsmyndighet overfor borgerne, og at politiet og andre forvaltningsorganer samarbeider (Auglend, Mæland & Røsandhaug, 2004, s. 223). Som Marius Stub har fremhevet i sin doktoravhandling, begynner vi å få en forvaltningsstrafferett, men mangler en forvaltningsstraffeprosess (Stub, 2011, s. 460.) Det gjør ikke saken bedre for utlendingen, men det er altså ikke sikkert at det bare er utlendinger som utsettes for en koordinert kontroll fra myndighetenes side.

Som redaktørene fremhever, kan straffesporet i mange tilfeller fremtre som mer fordelaktig for dem det gjelder enn forvaltningssporet hva gjelder rettssikkerhetsgarantier (s. 21). Det er

⁷ «I tråd med forpliktelsene etter FNs flyktningekonvensjon av 28. juli 1951 art. 31 skal det ikke reises straffesak for ulovlig innreise eller opphold mot en flyktning som er kommet til Norge som første trygge land. Straffefritaket antas å omfatte også bruk av falsk reisedokument som var nødvendig for å gjennomføre flukten, men ikke fortsatt bruk av slikt dokument etter ankomst her i landet.» (Punkt II.7.)

⁸ Politiloven § 2 nr. 5.

nok riktig. Som kjent har riksadvokaten i sine retningslinjer fra 2008 instruert påtalemyndigheten om at man i mindre grad enn før skal la straffesaker falle fordi utlendingen likevel skal utvises. Det kan virke som en innskjerping, men kan også bidra til økt rettssikkerhet dersom de utlendingsrettslige vedtak treffes etter straffesaksbehandling og ikke før. Likevel kan det jo føre med seg en del andre ulemper å være straffet – både selve straffen og konsekvenser senere.

2 Fengsling etter utlendingsloven

Både Bente Puntervold Bø og Annika Suominen reiser viktige rettslige og rettspolitiske spørsmål om forholdet mellom straffeprosessuell fengsling og fengsling etter utlendingsloven. Det blir særlig aktuelt fordi det ofte vil være adgang til å velge hjemmelsgrunnlag når utlendingen også etterforskes for mulig straffbare forhold. Jeg nevner at såkalt fremmedrettslig fengsling ble kritisert allerede av Jon T. Johnsen i 1987, og det ser ikke ut til at forholdene er så mye bedre i dag. Det er godt at det holdes liv i debatten både rettspolitisk og ved drøftelser av gjeldende rett. Det er verd å merke seg at Suominen og Bø ser noe forskjellig på om fengsling etter utlendingsloven i utgangspunktet oppfyller de grunnleggende vilkårene etter EMK (se henholdsvis s. 126 og s. 145). Men det er neppe uenighet mellom dem om at ordningen reiser vanskelige spørsmål. Denne diskusjonen foregår naturlig nok ikke bare i Norge, men også – for eksempel – i Frankrike (Cabon & Lacaze, 2012).

3 Straffbar hjelp til utlendinger med ulovlig opphold?

Jeg nevner Karl Harald Søvigs instruktive kapittel, som gjerne kan leses sammen med en annen artikkel han nylig har publisert (Søvig, 2013), fordi det peker på en viktig strafferettslig side. Vanligvis begrunnes straffen – i hvert fall formelt – med allmennprevensjonen. Det ligger imidlertid under et premiss at straffetrusselen skal avskrekke fra *urettmessige* handlinger. Som Søvig påpeker, kan regelen lett bli oppfattet som at straffansvaret favner videre enn det det faktisk gjør. Regelen kan altså virke preventivt slik at den reelt skremmer folk fra også lovlig, humanitær virksomhet. Det beste middelet mot dette er opplysning – og det bidrar da også en slik tekst til. Og kanskje et foredrag eller en populærvitenskapelig artikkel ville være nyttig?

4 Politiloven

Synnøve Ugelviks kapittel reiser viktige rettspolitiske spørsmål om politiets virksomhet og hvordan den påvirkes av Schengen-samarbeidet og et «grenseløst» Europa. Jeg kan nevne at Høyesteretts ankeutvalg i en avgjørelse fra 2012 har tolket utlendingsloven § 106 om fengsling slik at en utreise til Tyskland var i strid med et pålegg om å forlate «riket» fordi utlendingen ikke forlot Schengen-området.⁹ Det er også interessant at hun tar opp forholdet til nærhetsmodellen: Hvor nært er et utenlandsk politi? (s. 202).

⁹ Rt. 2012 s. 1330 U.

Likevel er jeg spørrende til innfallsvinkelen. Hennes forskningsspørsmål er om politiloven § 1 er «utdatert og til og med i strid med folkerettslige forpliktelser» (s. 194).

Det er mulig forfatteren tenker på at norsk politi også opptrer utenfor norsk territorium, for eksempel gjennom Frontex-samarbeidet. Som det heter i Europautredningen:

«Som følge av Schengen patruljerer med andre ord væpnet norsk personell den gresk-tyrkiske grensen. Dette er en side ved norsk EU-samarbeid som har vært lite synlig i den hjemlige debatt.» (Europautredningen, 2012, s. 702).

Jeg kan likevel ikke se at dette samarbeidet er i strid med politiloven § 1, eller at bestemmelsen bør endres for å tilpasses dagens ordning. Politisamarbeidet i Schengen er opprettet fordi myndighetene har ment at det er et nødvendig kompenserende tiltak etter at grensekryssinger ble enklere ved Schengen-samarbeidet (Europautredningen, 2012, s. 701). Det må derfor anses som et samarbeid som er ment å sikre borgernes rettssikkerhet og velferd. Om man er enig eller uenig i dette rettspolitiske valget, kan ikke bringe ordningen i strid med § 1.

Hun bygger videre på at «samfunnet» i politilovens forstand «består av den gruppe borgere som konstituerer den norske stat: statsborgerne» (s. 199). Det er i og for seg klart at det ved stortingsvalg bare er statsborgere som har stemmerett¹⁰ og dermed i prinsippet kan påvirke innholdet av politilovgivningen, men det betyr ikke at det bare er statsborgerne som utgjør «samfunnet» i politilovens forstand.

Videre hevder hun at opphevelsen av grensekontrollen innad i Schengen-området gjør at det nå finnes «ett stort Schengen-land», og at statskonseptet må sies å være endret (s. 201). Det er kanskje rettsfilosofisk mulig å hevde, men er vanskelig å se som gjeldende folkerett eller statsrett. Det finnes grenser uten grensekontroll, og kontrollen kan på visse vilkår gjeninnføres. – For øvrig har vi som kjent hatt en nordisk passunion siden 1950-tallet, altså lenge før politiloven § 1 ble gitt i 1995. Jeg kjenner ikke til at noen har ment at Norden stats- eller folkerettslig av den grunn er blitt ett land.

Vel så viktig er det at det er nasjonalstaten som har kontroll over hva andre lands polititjenestemenn kan foreta seg på deres territorium (Boucht, 2012, s. 203). Og det er ikke, etter hva jeg kjenner til, anført av noen i folkerettsteorien at EU er blitt en stat selv om organisasjonen kanskje er på vei mot det på lang sikt (Ruud & Ulfstein, 2011, s. 118).

Jeg kan altså ikke være enig med forfatteren i at formålsbestemmelsen i politiloven § 1 er utdatert, og i hvert fall ikke folkerettsstridig. Likevel er det interessant å lese hennes vurdering av om vi nå får en kriminalpolitikk diktet utenfra, basert på andre tradisjoner og samfunnsutfordringer enn vi har i Norge.¹¹

¹⁰ Grunnloven § 50, jf. valgloven § 2-1.

¹¹ Dette er en viktig diskusjon som Ugelvik selv har deltatt i (jf. for eksempel Barfod, 2008; Elholm, 2009; Greve, 2010; Ugelvik, 2012; Melander, 2013).

5 Om kriminalitetsforebygging

Mine kolleger ved Politihøgskolen, Gundhus og Egge, tar opp situasjonen for ungdom som ekskluderes fra hjelpetiltak fordi de likevel skal ut av landet når de blir myndige. Forfatterne argumenterer for en «matpakketankegang», altså at man prøver å utstyre ungdommene med skolegang osv slik at de kan klare seg best mulig også etter uttransportering.

Som forfatterne peker på, vil tanken om å gi et dårligere tilbud enn vi gir til «våre» ungdommer ikke virke kriminalitetsforebyggende når ungdommene ikke kan uttransporteres – snarere tvert imot.

I tillegg nevner jeg at uttrykket å *forebygge* kriminalitet (som ikke er forfatternes, men politiets, etter hva jeg forstår) ved å utvise og uttransportere mennesker er diskutabel. *Forebygger* vi kriminalitet ved å uttransportere folk? En marginalisering med påfølgende uttransportering hindrer neppe ny kriminalitet; den flytter den. Det er et rettspolitisk valg om man skal opprettholde dagens praksis, men skylder vi ikke tankens klarhet å finne et annet uttrykk enn forebygging?

6 Avslutning

Som redaktørene fremholder i sin innledning (s. 21), kan en slik tverrfaglig dialog som man har i boken, bidra til bedre forståelse.

Katja Franko Aas avslutter boken ved å si (s. 250) at kanskje forteller de løsningene vi velger å satse på, «mer om hvem «vi» er enn størrelsen på bistandsbudsjettet og menneskerettighetsprogrammer i utlandet?».

Boken anbefales.

Referanser

- Aas, K. F. (2006). Globalisering og kriminologi: Hvem er "de andre" i den globale landsbyen? I: *Norsk kriminologi 50 år. Innlegg fra fagkonferansen 22. januar 2005*. (s. 93-96). (Bokserien. Institutt for kriminologi og retts sosiologi; 1/2006): Institutt for kriminologi og retts sosiologi.
- Aas, K. F. (2013). Grenser for straff. *Samtiden*(2), s. 64-74.
- Asp, P. (2010). *Sex och samtycke*. Uppsala: Lustus.
- Auglend, R., Mæland, H. J. & Røsandhaug, K. (2004). *Politirett*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Barfod, L. (2008). Strafferetspolitikk - og EU. I: T. Elholm, P. Asp, F. Balvig, B. Feldtmann, K. Nuotio & A. Strandbakken (Red.), *Ikke kun straf: festskrift til Vagn Greve* (s. 37-43). København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Boucht, J. (2012). Cross-border Use of Police Powers within the EU – A Finnish, Norwegian and Swedish Perspective. *European Criminal Law Review*, 2(3), s. 203-235.
- Brodin, E. (2011). *Fredløs: de nye folkevandringene og fremmedfrykten*. [Trollåsen]: Ganesa.
- Cabon, S.-M. & Lacaze, M. (2012). European Issues Concerning French Criminal Law on Foreigners. *European Criminal Law Review*, 2(2), s. 182-200.
- Christie, N. (2004a). *En passende mengde kriminalitet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Christie, N. (2004b). Hvorfor det er ufruktbart å ta utgangspunkt i at kriminalitet er en sosial realitet. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*, s. 404-407.
- Elholm, T. (2009). Does EU Criminal Cooperation Necessarily Mean Increased Repression? *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 17, s. 191-226.
- Europautredningen. (2012). *NOU 2012: 2: Utenfor og innenfor: Norges avtaler med EU*.
- Greve, V. (2010). Internationaliseringens betydning for den nationale strafferet. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*, 97(2), s. 113-131.
- Grøvdal, Y. (2010). Kriminalitet - en sosial konstruksjon. I: H. I. Gundhus, K. Hellesø-Knutsen & C. T. Wathne (Red.), *Politivitenskap på egne ben?: en essaysamling* (Vol. 2010:1, s. 129-157). Oslo: Politihøgskolen.
- Holmboe, M. (2011). Straffutmåling for brudd på et opphevet, men gjeldende straffebed: Noen tanker om Høyesteretts dom i Rt. 2011 s. 83 A. *Tidsskrift for Strafferett* s. 285-293.
- Holmboe, M. (2013). *Ytring: Forskuttering av straffeloven av 2005 - bare i skjerpende retning?* Tidsskrift for Strafferett (in print).
- Høigård, C. (2006). Kriminalitetsbegrepet og makt. I: L. Finstad (Red.), *Norsk kriminologi 50 år: innlegg fra fagkonferansen 22. januar 2005* (Vol. 1, s. 25-31). Oslo: Institutt for kriminologi og retts sosiologi.
- Ingvaldsen, K. (2010). Kampen om kriminalitetsbegrepet. Vitenskapens uteliggere. I: H. I. Gundhus, K. Hellesø-Knutsen & C. T. Wathne (Red.), *Politivitenskap på egne ben?: en essaysamling* (Vol. 2010:1, s. 111-127). Oslo: Politihøgskolen.
- Johansen, N. B. (2006). Et forsvar for rettsstaten. I: L. Finstad (Red.), *Norsk kriminologi 50 år: innlegg fra fagkonferansen 22. januar 2005* (Vol. 1, s. 19-24). Oslo: Institutt for kriminologi og retts sosiologi.
- Johnsen, J. T. (1987). Fremmedrettslig fengsling. *Jussens Venner*, s. 20-53.
- Kjellberg, J. (2013). Når papirløse får et ansikt. *Samtiden*(1), s. 13-25.
- Kriznik, H. M. (2013). Kron eller mynt - med adresse Tøyen. *Samtiden*(1), s. 42-55.
- Melander, S. (2013). Ultima Ratio in European Criminal Law. *European Criminal Law Review*, 3(1), s. 45-64.
- Olaussen, L. P. (2004a). Fruktbarhet sikres med argumentasjon, ikke med erklæringer. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*, s. 408-412.
- Olaussen, L. P. (2004b). Hvorfor er kriminalitet en sosial realitet? *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*, s. 24-38.
- Riksadvokaten. (2008). *RA-2005-370: Retningslinjer for påtalebehandling av straffbare handlinger som avdekkes i utlendingsaker mv.*

- Ross, A. (1951). Tû-tû. I: O. A. Borum & K. Illum (Red.), *Festskrift til professor dr. juris Henry Ussing 5. maj 1951* (s. 468-484). København: Nyt Nordisk Forlag.
- Ross, A. (1969). Skyld, ansvar og straf: et fragment. I: K. S. Selmer (Red.), *Nordisk gjenklang. Festskrift til Carl Jacob Arnholt* (s. 253-266). Oslo: Tanum.
- Sandnes, C. (2013). Den tynne linjen. *Samtiden*(2), s. 2-3.
- Shannon, D. & Törnqvist, N. (2008). Lost in Translation. Discrimination in the Swedish Criminal Justice Process Exemplified Using the Court-Room Experiences of Justice System Professionals. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 9(S1), s. 59-79.
- Søvig, K. H. (2013). Hvorfor nekte, eller gi, irregulære immigranter tilgang til velferdsytelser? I: K. H. Søvig, S. E. Schütz & Ø. Rasmussen (Red.), *Undring og erkjennelse: Festskrift til Jan Fridthjof Bernt* (s. 705-717). Bergen: Fagbokforlaget.
- Ugelvik, S. (2012). Mot et harmonisk Europa? : Om utviklingen av den strafferettslige kontrollen i EU, og hvordan denne kan føre til et mindre likeverdig fellesskap. *Retfærd. Nordisk Juridisk Tidsskrift*, 136(1), s. 36-54.
- Zedner, L. (2004). *Criminal justice*. Oxford: Oxford University Press.